

Konfucijus ir jo mokymas

„Didysis Mokymas“ (Dàxué, 大學)

1) 大學之道，在明明德，

Dà xué zhī dào, zài míng míng dé (Didžiojo mokymo Kelias slypi šviesioje supratimo dorybėje)

2) 在親民，在止于至善。

Zài qīn mín, zài zhǐ yú zhì shàn (Priartina prie žmonių ir nukreipia į aukščiausią gėrį)

3) 知止，而后有定，

Zhī zhǐ, ér hòu yǒu dìng (Žinant kaip pasiekti [aukščiausią gėrį], įgyjamas tvirtumas)

4) 定而后能靜，靜而后能安。

Dìng ér hòu néng jìng, jìng ér hòu néng ān (Įgijus tvirtumą, galimas santūrumas; įgijus santūrumą, įmanoma rintis)

5) 安而后能慮，慮而后能得

Ān ér hòu néng lǜ, lǜ ér hòu néng dé (Įgijus rimtį, įmanomas samprotavimas; sugėbant samprotauti, įmanoma pasiekti)

6) 物有本末，事有終始。

Wù yǒu běn mò, shì yǒu zhōng shǐ (Daiktai turi šaknis ir viršūnę. Darbai – pradžia ir pabaiga).

7) 知所先後，則近道矣。

Zhī suǒ xiān hòu, zé jìn dào yǐ. (Jeigu žinai, kas prieš tai ir kas po to, artiniesi Kelio (dào) link).

Kontekstas ir laikotarpis

1100-221 m.: Zhōu (周) dinastija. Zhōu dinastijos laikotarpis dalinamas į Vakarų Zhōu (1100-771 m.) ir **Rytų Zhōu** (771-221 m.).

Rytų Zhōu laikotarpis toliau skirstomas į „Pavasario ir rudens“ (*Chūnqiū* 春秋 , 771-476 m.) bei „Kariaujančių valstybių“ (*Zhànguó* 戰國 , 476-221 m.) laikotarpius.

Rytų Zhōu laikotarpį taip pat galima vadinti: „100 mokyklų laikotarpiu“ (*Zhūzǐ bǎi jiā* 諸子百家)

Pagrindinės mokyklos:

- 1) **Konfucianizmas** (*rújiā* 儒家)
- 2) Daoizmas (*dàojiā* 道家)
- 3) Moizmas (*mòjiā* 墨家)
- 4) Įstatymų mokykla (*fǎjiā* 法家)
- 5) Vardų mokykla (*míngjiā* 名家)
- 6) Yīnyáng mokykla (陰陽家)

Konfucijaus asmuo ir gyvenimas

1. Konfucijaus vardai: asmeninis vardas (*míng* 名) – **Qiū** (丘), giminės vardas (*shì* 氏) – **Kǒng** (孔), pagarbos vardas (字) – **Zhòngní** (仲尼). Iš pagarbos mokiniai Konfucijų dažnai vadindavo tiesiog „**Mokytoju**“ (Zǐ 子). Hanų dinsatijos laikais, norint išskirti Konfucijų iš daugybės kitų mokytojų, jam priskirtas dar vienas pagarbos vardas – **Fū** (夫). „Pašnekesių“ tekste Konfucijus vadinamas Zǐ (子) arba **Kǒngzi** (孔子). XVI-XVII a. jėzuitai (greičiausiai Matteo Ricci) lotynizavo trigubą vardą **Kǒngfūzǐ** į **Confucius**.

2. Konfucijaus gyvenimo šaltiniai: „Pašnekesiai“, Sīmǎ Qiān’o (司馬遷) „Istorijos užrašai“ (*Shǐjì* 史記), Menciaus, Xúnzǐ bei Zhuāngzǐ ir kt. tekstai.

3. **Curricula vitae:** Konfucijus (551-479 m. pr. Kr.) gimė Lǔ (魯) valstybėje, buvo gana kilmingos šeimos (tėvas atsikraustė į Lǔ iš Sòng (宋) valstybės), priklausė valdininkų – paladinų (*shì* 士) klasei. Tėvas mirė, kai buvo 3 metai, mama kai 23. Konfucijus visą gyvenimą dirbo smulkius valdininkiškus darbus, keliavo iš valstybės į valstybę, bet niekada negavo pastovaus ir norėto darbo, gauti progą atgaivinti senus papročius. Grįžęs į gimtąją Lǔ valstybę

484 m. pr. Kr. jis likusį laiką praleido mokydamas, subūrė daug mokinių.

(III.24) „Kodėl jūs taip sielojatės, kad jūsų Mokytojas neteko tarnybos? Padangė ilgai neturėjo Teisingo kelio. Dabar Dangus nori jį parodyti, jūsų Mokytoją paversdamas varpu (*duó 鐸*)“.

Asmeninė Konfucijaus išpažintis (biografija) „Pašnekesiuose“ (**II.4**): „Konfucijus kalbėjo: Kai buvau penkiolikos, visa mano valia buvo nukreipta mokymuisi. Kai man suėjo trisdešimt, aš jau tvirtai stovėjau. Būdamas keturiasdešimties, nebeturėjau abejonių. Būdamas penkiasdešimties, žinojau Dangaus valią. Sulaukęs šešiasdešimties, įgijau subtilią klausą, (galėdavau atskirti gera ir bloga, tikra ir netikra). Sulaukęs septyniasdešimties, galėjau pildyti savo širdies norus, neperžengdamas saiko ribos“.

Konfucijus ir jo mokymo interpretacijos kito Kinijos istorijos eigoje, nuo XVII a. Konfucijaus mokymas interpretuojamas visame pasaulyje.

„Apmąstymų ir pašnekesių“ (*Lúnyǔ* 論語) tekstas

„Pašnekesių“ knyga susideda iš XX skyrių (*juǎn* 卷), kurių kiekvienas toliau susideda iš skyrelių (paragrafų, apie 500). Manoma, kad ne visi skyriai yra iš vienodo laikotarpio, tad galima išskirti kelis knygos sluoksnius: ankstyviausi skyriai yra I-X, vėlesni XI-XV ir vėliausi XVI-XX. Tekstas **nėra parašytas paties Konfucijaus** ir greičiausiai sukurtas per keletą amžių vėliau jo mokinių, remiantis jo mokymu ir plačiai paplitusiai aforizmais apie jį.

Teksto versijos: „Pašnekesių“ tekstas egzistavo jau ankstyvojoje hanų dinastijoje (206 m. pr. Kr.-220 m.). Manoma, kad buvo 3 skirtingos teksto versijos: Lǔ (魯), Qí (齊) ir „senoji“ (Gǔ 古). Lǔ versija turėjo 20 skyrių, Qí turėjo 22 skyrius, o „senoji“ – 20. I-II a. hanų dinastijos laikais iš šių trijų versijų paruošta kanoninė „Pašnekesių“ versija (turinti 20 skyrių), kuri tapo standartine tolimesnėje Kinijos istorijoje.

Teksto pobūdis: tai neilgi dialogai tarp Konfucijaus ir jo mokinių arba pačių mokinių su kitais mokiniais. Dažniausiai dialogai prasideda fraze „mokytojas pasakė“ (*zǐ yuē* 子曰). Pokalbiai suskirstyti be aiškesnės tvarkos, nėra vienijančio naratyvo, nesilaikoma chronologinio ar teminio nuoseklumo. Pašnekesių pokalbiai kartais migloti, mįslingi, tačiau dažniausiai juos galima skaityti komentaro.

Pašnekesiuose pirmiausiai galima aptikti **etikos** ir politinės filosofijos, tačiau nėra metafizikos ir epistemologijos. Pats tekstas daug pateikia praktinių pamokymų kaip elgtis konkrečiose gyvenime gyvenimo situacijose, kaip ugdyti savo asmenybę.

Kiti Konfucijui priskiriami tekstai

Pagal tradicija, tvirtinama, kad Konfucijus redagavo, komentavo ar kitaip prisidėjo prie 5 knygų sukūrimo, kurios vėlesnėje Kinijos tradicijoje vadinamos 5 kanonai (*wǔjīng* 五經).

Seniausi iš jų yra kanonai: 1) „Permainų knyga“ (*Yìjīng* 易經); 2) „Dokumentų kanonas“ (*Shūjīng* 書經); 3) „Odžių kanonas“ (*Shījīng* 詩經); 4) „Ritualo kanonas“ (*Lǐjīng* 禮經); 5) „Pavasario ir Rudens kronika“ (*Chūnqiū* 春秋).

Manoma, kad buvo dar viena knyga, kuri neišliko – tai „Muzikos kanonas“ (*Yuèjīng* 樂經).

Sakoma, kad Konfucijus taip pat prisidėjo prie 3 trumpų knygų, kuriose sutrumpintai pristatomas jo mokymas: 1) „Didysis mokymas“ (*Dàxué* 大學); 2) „Mokymas apie vidurio kelią“ (*Zhōngyōng* 中庸) bei „Sūniškojo nuolankumo kanonas“ (*Xiàojīng* 孝經).

Žmogus (*rén* 人) ir kultūra (*wén* 文)

Žmonės yra ir natūralios (*tiān* 天 , *zhì* 質), ir kultūriškos (*wén* 文) būtybės.

Žmogumi tampama tuomet, kai natūralumas papildomas **kultūros įsisavinimu**.

Kultūra įgyjama įsisavinant **tradiciją-ritualą** (*lǐ* 禮) bei **mokymusi-lavybomis** (*xué* 學).

Žmoniškumas (*rén* 仁)

Žmogus yra žmoniškas, kai jis yra santykiyje su kitais žmonėmis. Santykiai tarp žmonių taip pat yra natūralūs bei kultūriški. Natūralūs – pagrįsti sūniškuoju nuolankumu (*xiào* 孝), o kultūriški – ritualu.

„Žmoniškumas“ vienas kebliausių Konfucijaus terminų, kadangi jis jo neapibrėžia. Iš „Pašnekesių“ ištraukų galima spręsti, kad tai – „pavyzdingas, prideramas elgesys“, kai laikomasi ritualo, sūniškojo nuolankumo bei nuolat siekiama lavintis ir mokytis. XI a. Chéng Hào žmoniškumą prilygino Dangui (*Rénzhě tiān yě* 仁者天也).

Keletas „žmoniškumo“ iliustracijų iš Pašnekesių:

(XII.1) „Yán Huí paklausė, kas yra žmoniškumas. Konfucijus pasakė: įveikti savanaudiškumą ir laikytis ritualo (克己復禮) – tai yra žmoniškumas. Jei bent vieną dieną įveiksi savanaudiškumą ir laikysies ritualo, pasaulis sugrįš prie žmoniškumo. Žmoniškumas kyla iš vidaus, priklauso nuo mūsų pačių, argi reikia pasikliauti kitais? Yán Huí paprašė tai paaiškinti. Konfucijus pasakė: „Nežiūrėk, nesiklausyk, nekalbėk ir nedaryk to, kas prieštarauja ritualui“.

(IV.5) „Turto ir garbės trokšta visi. Tačiau jeigu neįmanoma to pasiekti sekant Keliu, nereikia nei vieno, nei kito. Skurdas ir negarbė – šito vengia kiekvienas, bet jeigu to negalima išvengti sekant Keliu, lai ir nereiklų mėginti išsisukti. Jei kilnus žmogus nutolsta nuo **žmoniškumo** (君子去仁), argi jis vertas šio vardo? Kilnus žmogus net valgydamas nepažeidžia „pavyzdingo elgesio“. Kas beatsitiktų, visada jo laikosi“.

(XV.10) Zi Gòng paklausė Konfucijaus apie žmoniškumą. Mokytojas atsakė: „Darbininkas, norėdamas gerai atlikti darbą, pasirūpina tinkamu įrankiu. Tarnauk tik tiems, kurie pasižymi dora, bendrauk su išauklėtais žmonėmis, kurie gerai elgiasi“.

(XV.9) „Konfucijus kalbėjo: valingas ir doras žmogus neatsisakys žmoniškumo dėl savo gyvybės. Jis greičiau paaukos gyvybę, kad ją (žmoniškumą) pasiektų“.

(XV.35) „Konfucijus kalbėjo: „Žmoniškumas reikalingas žmonėms labiau negu vanduo ir ugnis. Aš mačiau žmonių žuvusių nuo ugnies ar vandens, bet neregėjau nė vieno, kuris būtų miręs nuo žmoniškumo“.

(XV.36) „Vertink žmoniškumą, neatsisakyk to net dėl savo mokytojo“.

(I.3) „Sumanūs žodžiai ir išorinis grožis retai atskleidžia žmoniškumą (巧言令色、鮮矣仁)“ .

(XV.13) „Viskas baigta! Aš dar nesutikau nė vieno, kuris dorybę vertintų labiau negu išorinį grožį“.

Sūniškasis nuolankumas (*xiào* 孝)

(„Xiàojīng“ 孝經 , I): „Sūniškasis nuolankumas yra dorybių šaknis ir dirva iš kurios auga mokymas“ (*Fū xiào, dé zhī běn yě, jiàozhī suǒ yóu shēng yě* 夫孝，德之本也，教之所由生也).

Sūniškasis nuolankumas yra pagrindas (modelis) visam gyvenimo organizavimui, dėka sūniškojo nuolankumo, natūraliai patiriamas santykis tarp žmonių yra kaip **skirtumas tarp aukštesnio (vyresnio) ir žemesnio (jaunesnio)**, kuris sąlygoja teises ir pareigas. Hieroglifas *xiào* (孝) yra giminingas *jiào* (教), kuris reiškia „mokymą“, taigi numatoma, kad iš dviejų santykio mokomasi.

Iš prigimties duotas santykis tarp **1) tėvo ir sūnaus**, natūraliai įsitvirtina ir kituose santykiuose: **2)** tarp vyresnio brolio-sesers ir jaunesnio brolio-sesers, **3)** vyro ir žmonos, **4)** mokytojo ir mokinio, **5)** valdovo ir ministro (o po to ministro ir pavaldinių), **6)** mirusiųjų ir gyvųjų.

(I.2) „Yõu kalbėjo: Retai būna taip, kad žmonės, kurie gerbia tėvus ir vyresniusius brolius, maištautų prieš vyresnybę. Dar nėra buvę tokio, kuris, nenorėdamas maištauti prieš vyresnybę, kurstytų sumaištį. Kilnus žmogus pirmiausia rūpinasi pagrindu. Kai pagrindas tvirtas, atsiveria tinkamas kelias. Pagarba tėvams ir vyresniųjų brolių gerbimas — argi tai ne žmoniškumo šaknys?“

(II.21) „Kažkuris Konfucijaus paklausė: Kodėl tu nesi valdžioje? Mokytojas atsakė: „Istorijos knygoje“ asakyta: Gerbkite tėvus! Pagarbumas tėvams ir broliškas nuolankumas — šios dorybės veikia politiką. Kas tai puoselėja, tas prisideda prie tvarkos. Tad ar bereikia siekti valdžios?“.

Apie sūniškąjį nuolankumą daug kalbama „Sūniškojo nuolankumo kanone“ („Xiàojīng“ 孝經):

(„Xiàojīng“ 孝經 , I) „Kūnas, plaukai ir oda gauti iš tėvų. Nedrįsk jų niokoti. Tai sūniškojo nuolankumo pradžia! Ugdyk asmenybę ir praktikuok Dao, tapk žinomu vėlesnėms kartoms, kad išaukštintum tėvus. Tai sūniškojo nuolankumo pabaiga! Sūniškasis nuolankumas prasideda pareiga tėvams, tęsiasi pareiga valdovui, baigiasi saviugda. „Didžiosiose odėse“ rašoma: Minėk savo protėvius ir savo dorybę ugdyk“.

(II.8) „Zi Xià paklausė apie sūniškąjį nuolankumą. Konfucijus atsakė: Sunkiausia rodyti prielankų veidą. Tačiau kai vaikai, išlaisvinę tėvus nuo darbų, padeda jiems vyno ir valgių, ar čia jau pagarbumas?“. Taip pat **(II 6-7)**.

(IV.18) „Tarnaujant tėvams, galima jiems paprieštarauti. Tačiau jeigu matai, kad jie neklauso, išlik jiems pagarbus ir nepriešgyniauk. Rūpinkis [jais] toliau ir nemurmėk“.

(IV.19) „Konfucijus kalbėjo: Kol tėvai gyvi, nesileisk į tolimas keliones. O jeigu tektų keliauti, apsigyvenk nuolatinėj vietoj“.

(IV.20) „Konfucijus kalbėjo: Jeigu per tris metus nenukrypstama nuo tėvo kelio, to elgesį galima vadinti sūniškai nuolankiu“

(IV.21) „Konfucijus kalbėjo: Negalima pamiršti tėvų amžiaus; čia bus vietos ir džiaugsmui, ir rūpesčiams“.

(IX.12): „Kai Mokytojas sunkiai susirgo, Zilù norėjo, kad mokiniai dirbtų kaip tarnai ir valdininkai, kad rūpintųsi, kaip šie, visom šermenim ir laidotuvėm, šitaip suteikdami joms prabangos įspūdį. Ligai praėjus, Mokytojas pradėjo sveikti ir tarė: Zilù jau seniai kažką rezga. Kai neturi nei valdininkų, nei ministrų, bet elgiesi taip lyg jų turėtum — ką norime šitaip apgauti? Negi Dangu? Kodėl aš turėčiau numirti ant tarnų rankų? Argi man nebūtų maloniau numirti ant mano mokinių rankų? Net jeigu mano laidotuvės būtų nedidelės, argi tai reikštų, kad pasimiriau gatvėje?“.

(XII.11): „Jing Gōng paklausė Konfucijaus, kas yra valdymas. Mokytojas atsakė: Valdovas privalo būti valdovu, pavaldinys – pavaldiniu. Tėvas – tėvu, o sūnus – sūnum. Tada Jing Gōng tarė: Puiku! Jei valdovas nebūtų valdovu, pavaldinys – pavaldiniu, tėvas – tėvu, o sūnus – sūnum, tai ir aš, net esant geram derliui, vargu ar turėčiau ką valgyti“.

Ritualas-ceremonija (*lǐ* 禮)

Žodis ritualas (*lǐ*) Konfucijaus vartojamas platesne prasme nei įprasta jį vartoti Vakarų kalbose: jo prasmė apima nuo didžiausių apeiginių ceremonijų iki drabužių nešiojimo subtilybių, sėdėsenos prie stalo, kalbėjimo būdo ir pan., taigi apima manieras bei etiketą.

Netgi dar plačiau *lǐ* galima suvokti suvokti kaip bet kokią socialinę konvenciją-papročius ateinančius iš praeities. (VII.1): „Perduodu, bet nekuriu (*shù ér bù zuò* 述而不作), tikiu ir gėriuosi senove (*xìn ér hào gǔ* 信而好古)“.

Ritualo supratimas padeda lengviau ir sėkmingiau gyventi visuomenėje. Jeigu nežinoma kaip elgtis situacijoje, ritualas veikia kaip taisyklės leidžiančios **laisvai ir lengvai** jaustis situacijoje.

Tačiau ritualas nėra **tik tarp žmogiškas** dalykas, ritualo atlikimas ir jo puoselėjimas atliekamas ir būnant visiškai vienam, kadangi jis savaime **tobulina** žmogaus prigimtį: jis paskatina žmogų veikti spontaniškai, nededant perteklingų pastangų, neišnaudojant papildomos energijos.

(VIII.2) „Konfucijus kalbėjo: mandagumas, nesaistomas ritualo, tampa įkyrus, atsargumas be ritualo virsta baikštumu, o drąsa – sumaištimi, nutrūktgalviškumu“.

(I.12) „Yōu zi kalbėjo: Per ritualą svarbiausia darna. Ankstesniųjų imperatorių kelias išsiskiria tuo, kad jie elgėsi harmoningai ir dideliuose, ir mažuose dalykuose“.

(III.12) „Konfucijus aukodavo protėviams taip, tarsi jie stovėtų priešais jį. Konfucijus kalbėjo: Jeigu aš pats nedalyvaučiau aukojimo ceremonijoje, man atrodytų, kad nieko nepaaukojau“.

(III.17) „Zi Gòng norėjo panaikinti paprotį, pagal kurį pirmąją kiekvieno mėnesio dieną protėviams būdavo aukojamas avinas. Tau gaila avino, o man rūpi ritualas, – pasakė Konfucijus“.

(VIII.8) „Konfucijus kalbėjo: odės taurina žmogų, ritualas yra jo ramstis, muzika išstobulina“.

(III.10) „Konfucijus kalbėjo: „Per Didžiosios Aukos ceremonijos po pylimo, nebenoriu daug žiūrėti“.

(X.12) „Jis nesėdavo ant demblio, jei šis būdavo netinkamai patiestas“.

(III.11) „Kažkuris paprašė Konfucijų paaiškinti, kas yra Didžioji Aukos ceremonija. Nežinau, – atsakė Konfucijus. – Kas tai žino, tam ir imperijos valdymas yra toks pat paprastas, kaip kokio nors daikto padėjimas štai čia — ir parodė j savo delną“.

X. knyga skirta išimtinai ritualo aptarimams.

Kai kurie ritualai yra nepriderami, pvz., **(III.1)**: „Konfucijus Ji giminės vyresnįjį apibūdino taip: jis turi aštuonias grupes ritualiniams šokiams ir muzikai. Jeigu jis net šitai sugeba, tai iš jo gali bet ko tikėtis“.

(III.25) „Apie senojo imperatoriaus Shùn muziką Konfucijus kalbėjo: tai ne tik darnus skambesys, bet ir dorumo išraiška. O karingojo valdovo Wǔ muziką jis apibūdino taip: ši muzika taip pat darniai skamba, bet nėra tokia gera“.

Lavybos (*xué* 學)

Lavybos-mokymasis šalia ritualo yra svarbiausias veiksnys, kuris formuoja žmogų. Konfucijaus lavybos nėra tik abstrakti-teoretinė veikla (kaip dažnai jam būdavo priekaištaujama), tai – pirmiausia mokymasis iš kasdieninių gyvenimo situacijų, kiekvieno teoretinio dalyko pritaikymas praktikoje.

(I.1) „Kai mokaisi ir nuolatos tobuliniesi, argi tai nekelia džiaugsmo?“ (*xué ér shí xí zhī, bù yì shuō hū* 學而時習之、不亦說乎).

(I.4) „Céngzi kalbėjo: aš kasdien trejopai save tikrinu (*shěng wú shēn* 省吾身): ar buvau kitiems ištikimas ir atsidavęs? Ar buvau nuoširdus, bendraudamas su draugais? Ar pakartojau tai, ką išmokau?“

(IV.17) „Konfucijus kalbėjo: sutikęs išmintingą žmogų, stenkis jam prilygti. Pamatęs nedorą, pažvelki į savo vidų, pasižiūrėk, koks tu esi“.

(VII.8) „Konfucijus kalbėjo: kas neuolus, tam neaiškinsiu. Kas patys neieško, tų nemokysiu. Tarkime, aš parodau vieną kampą ir, jeigu kas nesugeba padaryti išvados apie kitus tris kampus, tam daugiau nekartoju“.

(V.20) „Ji Wénzi tris kartus apgalvodavo ir tik poto darydavo. Išgirdęs apie tai Konfucijus pasakė: užtektų ir dviejų kartų“.

(II.15) „Konfucijus kalbėjo: mokymasis (*xué* 學) be mąstymo (*sī* 思) – beprasmis. Mąstymas be mokslo – kenksmingas“.

(XV.31) „Konfucijus kalbėjo: aš bemažtydamas praleidau visą dieną ir naktį nevalgęs ir nemiegojęs. Geriau būtų buvę mokytis“.

(XVII.10) „Konfucijus kalbėjo Bó Yú: ar tu jau mokeisi Zhōunán ir Zhàonán odžių? Kas apie jas neišmano, primena žmogų nusigrėžusį į sieną“.

Kilnūs (jūnzǐ 君子) ir menkūs (xiǎo rén 小人) žmogūs

Tinkamai įsisavinantis ritualą bei besilavinantis žmogus Konfucijaus vadinamas – kilniuotu žmogumi.

Konfucijus **sudemokratinis** kilmingojo (aristokrato) sąvoką. Pasak Konfucijaus, kiekvienas yra aristokratas, kas laikosi sūniškojo nuolankumo bei tinkamai atlieka ritualą. Tuomet žmogus spinduliuoja dorybę (*dé* 德) ir patraukia kitus.

Tai išlieka per visą Kinijos istoriją, nes valstybės valdininkai (iki aukščiausių ministrų) buvo renkami pagal egzaminų rezultatus, o ne kilmingumą.

(VI.18) „Konfucijus kalbėjo: jeigu žmoguje vyrauja prigimtis (*zhì* 質), o ne išprusimas (*wén* 文), jis yra laukinis. jeigu išsilavinimas užgožia prigimtį, žmogus virsta kultūriniu pedantu (*shǐ* 史). Tik tada žmogus yra kilnus, kai jo išprusimas ir prigimtis sudaro pusiausvyrą“.

(IV.10) „Konfucijus kalbėjo: kilnus žmogus yra bešališkas šio pasaulio dalykams. Jo nuostata – teisingumas (*yì* 義)“.

(IV.11) „Konfucijus kalbėjo: kilnus žmogus rūpinasi dorybę (*huái dé* 懷德), o prastas žmogus siekia materialinės naudos (*huái tǔ* 懷土). Kilnus žmogus siekia disciplinos (*xíng* 刑), o prastas siekia [kitų] malonės (*huì* 惠)“.

(IV.16) „Konfucijus kalbėjo: kilnus žmogus žiūri teisingumo, prastas težiūri savo naudos“.

(IV.24) „Konfucijus kalbėjo: kilnus žmogus atsargiai kalba ir protingai elgiasi“.

(XV.6) Laikymasis žodžio ir nuoširdumas. „Kalba būk atsidavęs (*zhōng* 忠) ir nuoširdus (*xìn* 信), elgesiu rimtas (*dǔ* 篤) ir pagarbus (*jìng* 敬)“.

Konfucijaus politinė filosofija

Konfucijaus politinė filosofija išplaukia iš prieš tai aptartų temų: sūniškojo nuolankumo, ritualo, lavybų ir kt. Valstybė klestės ir valdovas valdys sėkmingai, jeigu laikysis ritualo savo ir savo statuso priedermių.

Valdovas nėra išskirtinis iš kitos visuomenės, jis turi tik išskirtinę rolę būti matomiausiu pavyzdžiu ir modeliu kitiems.

(II.1) „Konfucijus kalbėjo: kas valdo dorybe, tas panašus į Šiaurinę žvaigždę, ji stovi vietoje, apsupta kitų žvaigždžių“. Valdovas yra kaip šiaurinė žvaigždė (*běichén* 北辰), jis tiesiog būna ir viskas sukasi aplinkui jį.

II.3 „Vadovauk prievarta, valdyk bausme, žmonės išsisukinės be gėdos. Vadovauk dorybe, valdyk ritualu, atsiras sąžiningumas (*chǐ* 恥) bei tvarka (*gé* 格)“. Valstybė valdoma ne įstatymais ir bausmėmis, o ritualais ir savo pareigų atlikimu.

(XV.5) Konfucijus kalbėjo: „Oriai (neveika) valdyti tesugebėjo tik (senasis imperatorius) Shùn. Jis nieko kito neveikė, tik sėdėjo orus [soste], atgręžęs veidą tiesiai į Pietus“.

Konfucijus siekė „vardų ištiesinimo“ (*zhèngmíng* 正名), t.y., tokios padėties, kad vardai nurodytų į dalykus taip kaip jie nurodydavo seniau (pvz., valdyti turi karalius, o ne ministrai).

Plg. pasakytą kalbą **(XIII.3)**.

Konfucijaus požiūris į karą – **(XV.1)** „Líng gōng (Wei valstybės valdovas) norėjo sužinoti Mokytojo nuomonę apie karinės taktikos taisykles. Konfucijus tarė: Aš esu daug girdėjęs apie padorumo ir apeigų taisykles. Bet apie karinę taktiką nieko neišmanau. Kitą dieną Mokytojas išvyko iš Wei valstybės“.

(XIV.22) „Zilù paklausė, kaip reikėtų tarnauti valdovui. Konfucijus atsakė: valdovui nemeluok, kai reiks, jam atvirai prieštarauk“.

(XII.7), „Zǐgòng paklausė, kaip atpažinti gerą vyriausybę. Konfucijus atsakė: ji privalo užtikrinti žmonių pragyvenimą, ginkluotę priešams atremti ir turi siekti žmonių pasitikėjimo.

Zǐgòng vėl paklausė: o jeigu tektų atsisakyti vieno iš tų trijų dalykų, ko Jūs pirmiausia alsisakytumėt?

Kariuomenės, – atsakė Mokytojas.

Zǐgòng vėl paklausė: o jeigu dar tektų atsisakyti vieno iš likusių dviejų, ko gi Jūs tada atsisakylumėt?

Konfucijus tarė: pragyvenimo. Tada išmirtų žmonės. Tačiau žmonėms juk lemta mirti. O kai žmonės nepasitiki savo vyriausybe, valstybė nebegali gyvuoti“.

Konfucijaus mokiniai

Tradiciškai manoma, kad Konfucijus turėjo apie 70 ištikimų mokinių. Daugelis jų ir minimi „Pašnekesiuose“.

Garsiausi: Yán Huí (顏回), Zilù (子路), Zǎi Wǒ (宰我), Zǐ Gòng (子貢), Zi Qiān (子騫), Rǎn Gēng (冉耕), Zēng Shēn (曾參) ir kt.

Mėgstamiausias Konfucijus mokinyš buvo Yán Huí, kurį Konfucijus vertino žymiai labiau už save (**VI.3, XI.9-11**)

Zǎi Wǒ ištikimas Konfucijaus mokinyš, tačiau dažnai buvo baramas, kad tinkamai nesupranta Konfucijaus mokymo (plg. **V.10; XVII.21**).